

TOCHTIGHEIDSWAARNEMING OP DE GRUPSTAL

Drs. J. W. Seinhorst

Voor KI is een goed uitgevoerde tochtigheidswaarneming noodzakelijk. De veehouder moet hiervoor precies weten wat de tochtigheidsverschijnselen zijn, op gezette tijden tochtigheidswaarneming uitvoeren, en een goede administratie bijhouden. Behalve aandacht van de veehouder is het ook nodig dat de koe zich tochtig laat zien. Dit laatste wordt beïnvloed door factoren, waarvan niet veel bekend is.

Op de grupstal is de tochtigheidswaarneming moeilijker dan in een ligboxenstal. Het is niet onmogelijk dat behalve het vaststaan van de koeien er nog andere belemmeringen zijn die een goede tochtigheidswaarneming bemoeilijken.

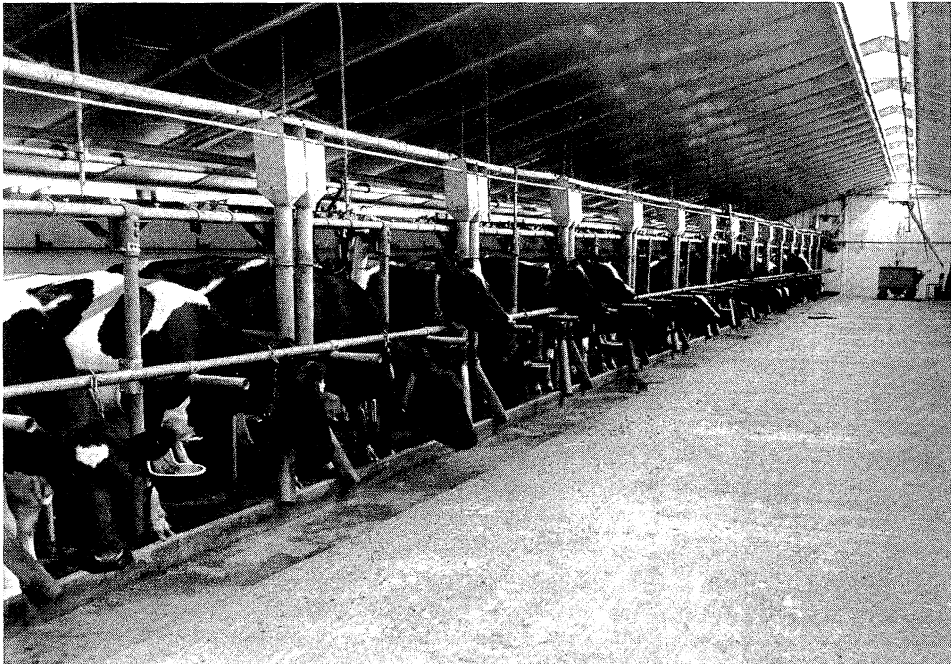
Een aantal jaren geleden werden de koeien van afdeling 1 van de Waiboerhoeve overgebracht naar een grupstal. De dieren kwamen uit een voerligboxenstal en de afkalfpiek lag hier in december. Een jaar na de verhuizing kalfde een groot deel van de koeien ca. 2-3 maand later af. De oorzaak was dat er bijna geen tochtigheid was waargenomen en er daardoor zeer weinig dieren waren geïnsemineerd in de maanden januari tot en met maart. Het daaropvolgende stalseizoen werd geprobeerd om via het kunstmatig opwekken van de tochtigheid de dieren eerder drachtig te krijgen. Bij het onderzoek vooraf viel op dat de baarmoeder en eierstokken van de dieren niet - of slechts weinig actief waren. De resultaten van het kunstmatig opwekken van de tochtigheid vielen tegen. In het weideseizoen bleek echter dat dieren die op stal gelijktijdig behandeld waren in de weide ook gelijktijdig tochtig werden. Dit deed vermoeden dat de dieren wel gevoelig waren voor behandeling ondanks het vermoeden dat de eierstokken niet actief waren.

Melkmonsters

Om na te gaan of de eierstokken inderdaad actief waren, werden in het stalseizoen 1980-'81 van februari tot en met april van een aantal koeien wekelijks melkmonsters genomen en onderzocht op het hormoon progesteron. Dit hormoon wordt geproduceerd door het gele lichaampje in de actieve eierstokken en aanwezigheid van progesteron wijst dus op activiteit. Eierstokken en baarmoeder werden eveneens met de hand via de endeldarm onderzocht. Op grond van het aftasten werd bij veel koeien een geringe activiteit van de eierstokken verondersteld. Begin april werd een toename van de activiteit vastgesteld. Uit de gegevens van het hormoononderzoek in de melk kwam naar voren dat veel meer dieren actieve eierstokken hadden dan op grond van het onderzoek via de endeldarm werd verondersteld. Worden hierbij de gegevens over afkalven, tochtigheid en inseminatie gevoegd dan kan het volgende worden geconcludeerd:

- Koeien (eerste categorie) die in de afgelopen jaren op de grupstal steeds vóór januari gekalfd hebben, worden wel waarneembaar tochtig en kalven over het algemeen weer voor januari af. Dit betreft slechts een zeer klein deel van de koeien. Naar verhouding zijn er veel inseminaties voor nodig om deze dieren drachtig te krijgen.

- Van de koeien die van januari tot april kalven (tweede categorie) werden er een aantal als tochtig genoteerd en vervolgens geïnsemineerd. Uit het melkonderzoek bleek dat deze dieren actieve eierstokken hadden, maar wanneer men de tochtigheidsnotaties vergelijkt met de hormoonspiegel in de melk dan blijkt ongeveer de helft van deze waarnemingen niet juist te zijn geweest. Soms week de notatie slechts 2-3 dagen van de tochtigheid af.
- Een derde categorie wordt gevormd door koeien waarbij geen tochtigheidsverschijnselen werden waargenomen in de stalperiode. Uit het melkonderzoek blijkt dat de eierstokken van deze koeien wel actief zijn, Deze dieren zijn in principe niet afwijkend, ze vertonen enkel geen tochtigheid.

Het waarnemen van tochtigheid op de grupstal is niet gemakkelijk. De omstandigheden van de grupstal hebben een negatieve invloed op het tonen van tochtigheid.

Heat detection on tying stais is not very easy. Circumstances of tying stais have a negative influence on showing heat.

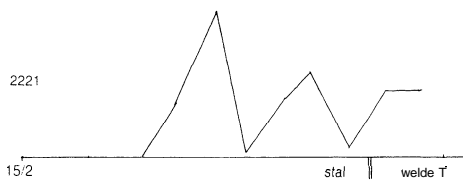
Wel tochtig in de weide

Eenmaal in de weide gekomen blijken alle koeien binnen ca. 3 weken op een enkele uitzondering na duidelijk tochtig te worden.

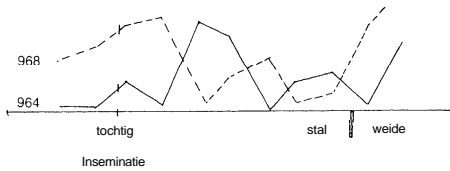
De meeste problemen worden veroorzaakt door de koeien uit categorie 2. Het gaat om de dieren die wel tochtigheidsverschijnselen vertonen maar niet echt tochtig zijn. Inseminatie van deze dieren leidt uiteraard niet tot drachtigheid maar kan bijvoorbeeld wel baarmoederontsteking geven. De kans dat deze dieren drachtig worden als ze bij een volgende echte tochtigheid worden geïnsemineerd, wordt hierdoor kleiner. De koeien die worden afgevoerd omdat ze niet drachtig te krijgen zijn, komen vooral uit deze categorie. Achteraf bleek dat deze dieren op stal stonden naast dieren die wel tochtig werden, zodat het vermoeden bestaat dat deze werkelijk tochtige dieren een gedragsverandering veroorzaken bij dieren die hiervoor gevoelig zijn. Deze gedragsverandering wordt door de veehouder voor tochtigheid aangezien. Vaker en nauwkeuriger op tochtigheid letten, geeft geen beter resultaat. Wanneer aan tochtigheid getwijfeld wordt, is het beter om het dier niet te laten insemineren. Omdat de dieren niet afwijkend zijn, zal in het weideseizoen de tochtigheids-waarneming geen problemen opleveren. Het is duidelijk dat met een grupstal een vroeg begin van het weideseizoen ook een vroeger begin van het inseminatieseizoen betekent.

Dieren die het de afgelopen jaren op de grupstal goed hebben gedaan wat betreft de vruchtbaarheid, die elk jaar om dezelfde tijd afkalven en vlot weer drachtig zijn, behoren toch overwegend tot de tweede categorie. De afkalfpiek van deze koeien ligt in februari. Tijdens de inseminatiepiek in mei zijn weinig inseminaties per koe nodig om de dieren drachtig te krijgen, zeker voor de koeien die zich op stal al tochtig lieten zien.

De koeien uit de derde categorie komen minder goed naar voren omdat in deze groep een aantal probleemgevallen zitten. Het gaat om koeien die door omstandigheden het vorige seizoen laat drachtig zijn geworden en om koeien waarvan de activiteit van de eierstokken gewoon te laat op gang komt. Deze dieren hebben, gemiddeld meer inseminaties nodig om drachtig te worden dan dieren uit de tweede categorie.

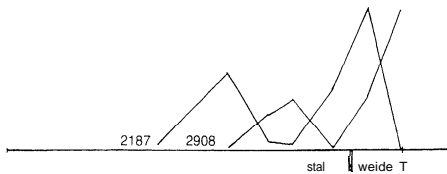

Figuur 1 Progesterongehalte in de melk van een koe die op 15 februari afkalfde. Bij een laag progesterongehalte kan tochtigheid optreden. De eerstetochtigheid is pas in de weide waargenomen. Daarvóór is de koe twee keer onopgemerkt tochtig geweest.
Hormone content in milk of a cow which calved down on February 15. Only when the hormone content is low, heat can appear. The first heat has been seen in the grazing period. Before that the cow had an unnoticed heat twice.

Figuur 2 Progesterongehalte in de melk van twee koeien die 24 februari en 25 februari tochtig werden gezien en geïnsemineerd. Het progesterongehalte laat zien dat geen van beide dieren toen tochtig was. Op dat moment was wel een andere koe tochtig die vier plaatsen verder stond.

Hormone content in milk of two cows which have been seen in heat on respectively February 24 and 25. Both are inseminated. The course of hormone content shows that none of both cows was in heat at that moment. Another cow, standing four places further in the tying stall, was really in heat.

Figuur 3 Ook in de weide kan het gedrag van koeien zo worden beïnvloed door tochtige dieren, dat ze ook als tochtig worden genoteerd. Het progesterongehalte in de melk van twee koeien laat zien dat een van beide dieren wel, maar de andere niet terecht tochtig is gezien.

In the grazing periode behaviour of cows can also be influenced by cows in heat. Gows which are not can behave being in heat and be noticed so. The course of hormone content shows that one of both cows in not really in heat.

Samenvatting

Tochtigheid waarnemen op de grupstal valt tegen. Dit komt ondermeer doordat een aantal koeien geen tochtigheidsverschijnselen laat zien als ze vaststaan, vooral in de periode januari tot en met maart. Op dezelfde stal staan echter ook koeien die dan wel tochtig zijn, en dit ook tonen. De tochtige dieren kunnen koeien die hier gevoelig voor zijn zodanig beïnvloeden dat het lijkt of deze dieren ook tochtig zijn. Inseminatie van dergelijke niet echt tochtige dieren kan bijvoorbeeld tot baarmoederontsteking leiden.

Het val niet mee werkelijke tochtigheid te onderscheiden van schijntochtigheid. Wanneer getwijfeld wordt is het beter om niet te insemineren. Eenmaal in de weide levert tochtigheidswaarneming geen problemen meer op.

Een andere groep dieren kalft in het najaar af. Gewoonlijk worden deze dieren wel weer waarneembaar tochtig. Voor deze groep zijn verhoudingsgewijs wel veel inseminaties nodig.

Tenslotte zijn er koeien die in de winter afkalven en in het geheel geen tochtigheidsverschijnselen laten zien. Eenmaal in de weide worden ze weer tochtig. De activiteit van de eierstokken van alle koeien werd zowel door bepaling van hormoongehalte in de melk als door aftasten (met de hand via de endeldarm) onderzocht. Hieruit bleek dat de eierstokken aktiever waren dan werd vermoed. Dit geeft aan dat de koeien niet afwijkend zijn, maar dat de omstandigheden van de grupstal het tonen van tochtigheid negatief beïnvloeden.

Summary

Observing heat in tying-stalls often gives problems. This among other reasons is caused by a number of cows less good showing heat if they are tied, especially in the period between January and April. In the same stable some cows give a good sign of their heat. These animals can have such a strong influence on other cows that these seem to be in heat while they not really are. Insemination of cows which are not really in heat can cause ignition of the womb.

It is not easy to distinguish real heat from false heat. When it is questionable, it is better not to inseminate. Observing heat will be no problem anymore in the grazing period.

Another category is usually calving down in autumn. These animals are mostly observable in heat. This group needs proportionally more inseminations.

There are also cows which don't show heat at all. Once in pasture they will show their heat again.

Activity of ovaries of all cows has been investigated by analysing hormone content of milk and by exploring the ovaries (by hand via rectum) as well. The ovaries appeared to be more active than supposed. This shows that there is nothing wrong with the cows. Only the circumstances of a tying-stall are less favourable for showing heat by cows.